

ความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนองด้านคุมกำเนิดของสตรีไทย

บุญเลิศ เลี้ยวประไพ*

คำนำ

การเกิดปรากฏการณ์ “การปฏิวัติประชากร” หรือ “การปฏิวัติขนาดครอบครัว” ไทย ที่จะพิจารณาโดยถือเอาอัตราเจริญพันธุ์รวมยอกลดลงจากระดับค่อนข้างสูง ประมาณ 5.01 ต่อสตรี มาสู่ระดับต่ำถึง การเกิดในระดับทดแทนตนเอง คือ ประมาณ 2.10 คนต่อสตรี 1 คน¹ ในระยะเวลาเพียง 20 ปี ในช่วงเวลาระหว่าง พ.ศ. 2513-2518 และ พ.ศ. 2533-2538 นั้น Greenspan (1994) ได้วิเคราะห์ไว้ว่านอกเหนือจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วแล้ว ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการคุมกำเนิด 3 ปัจจัยได้แก่ สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมที่เอื้ออำนวยต่อการคุมกำเนิด ความต้องการควบคุมเจริญพันธุ์แบบแฝง และความสำเร็จของโครงการวางแผนครอบครัวแห่งชาติมีบทบาทสำคัญต่อการลดลงอย่างรวดเร็วของระดับการเจริญพันธุ์ของประชากรไทย²

ในการวิเคราะห์ภาวะเจริญพันธุ์และการคุมกำเนิดในประเทศไทย พ.ศ. 2530 บุญเลิศ และวรชัย (2532) ได้ระบุไว้ว่า การลดลงของภาวะเจริญพันธุ์ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญ 4 ประการ คือ อายุการแต่งงานที่เพิ่มสูงขึ้น และสัดส่วนผู้ที่อยู่เป็นโสดเพิ่มขึ้น การคุมกำเนิดที่เพิ่มขึ้น การทำแท้งที่เพิ่มขึ้น และการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาที่แพร่หลายและยาวนานขึ้น (Bongaarts 1978; 1982) สำหรับประเทศไทยปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ทำให้ระดับเจริญพันธุ์ลดลงอย่างรวดเร็วคือ การคุมกำเนิดที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยการคุมกำเนิดนี้มีอิทธิพลต่อการลดลงของระดับเจริญพันธุ์ถึงกว่าร้อยละ 75 ในระหว่างปี พ.ศ.2511-2521

* สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม 73170
E-mail : prblp@mahidol.ac.th

(จอห์น โนเคล และคนอื่น ๆ, 2530) ดังนั้น การลดลงของอัตราประชากรในอนาคตจึงขึ้นอยู่กับระดับและแนวโน้มของการคุมกำเนิดนั่นเอง³

กล่าวโดยทั่วไป แนวโน้มของระดับหรืออัตราคุมกำเนิดของสตรีไทยซึ่งวัดโดยร้อยละของสตรีอายุ 15-44 ปี ที่สมรสอยู่ในปัจจุบันและกำลังใช้วิธีคุมกำเนิดวิธีใดวิธีหนึ่งอยู่ ได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว กล่าวคือเพิ่มขึ้นประมาณ 2.6 เท่าในระยะเวลาเพียง 10 ปี จากร้อยละ 14.8 เมื่อ พ.ศ.2512-2513 เป็นร้อยละ 53.4 เมื่อ พ.ศ.2521 เป็นร้อยละ 64.6 ในปี 2527 เป็นร้อยละ 70.5 ในปี 2530 และร้อยละ 72.2 ในปี 2539 ถึงแม้อัตราเพิ่มจะลดลงเล็กน้อยในช่วงเวลาระหว่างการสำรวจแต่ละครั้งคือ อัตราคุมกำเนิดเพิ่มขึ้นร้อยละ 10.5 ในช่วงปี 2521-2524 ในช่วงปี 2524-2527 เพิ่มขึ้นร้อยละ 9.5 ในช่วงปี 2527-2530 เพิ่มขึ้นร้อยละ 9.1 และในช่วงสุดท้าย คือ พ.ศ.2530-2539 เพิ่มเพียงร้อยละ 2.4 โดยมีอัตราเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 1.5 ต่อปีในช่วงระหว่าง พ.ศ.2521-2539 ก็ตาม การลดลงของอัตราเพิ่มนี้เป็นเรื่องปกติ ทั้งนี้เพราะอัตราส่วนผู้คุมกำเนิดยิ่งสูงขึ้นเพียงไร อัตราเพิ่มยิ่งลดลงเพียงนั้น ด้วยเหตุที่มิคนที่ยังมิได้คุมกำเนิดและต้องการคุมกำเนิดน้อยลง⁴ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง การคุมกำเนิดของสตรีไทยใกล้จะถึงจุดอิ่มตัว

เนื่องจากการคุมกำเนิดของสตรีมีบทบาทสำคัญต่อการลดลงของระดับการเจริญพันธุ์ดังที่กล่าวมาแล้ว ดังนั้น คำตอบของคำถามที่ว่า สตรีวัยเจริญพันธุ์ที่สมรสอยู่ในปัจจุบันที่ควรคุมกำเนิด (เพราะสตรีเหล่านี้ไม่ต้องการตั้งครรภ์ หรือต้องการเว้นระยะตั้งครรภ์) แต่ยังไม่ใช้วิธีคุมกำเนิด มีอยู่ร้อยละเท่าใด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนองด้านคุมกำเนิด (Unmet Need for Family Planning) ของสตรีไทยอยู่ในระดับใด สตรีกลุ่มนี้มีคุณลักษณะทางประชากรและสังคมอะไรบ้าง คุณลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้มีความสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการคุมกำเนิดหรือไม่ จึงเป็นที่สนใจของผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายและการบริหารงานอนามัยเจริญพันธุ์ แม้ในปัจจุบันงานวางแผนครอบครัวจะเป็นเพียงองค์ประกอบหนึ่งของงานอนามัยเจริญพันธุ์ แต่ก็ยังเป็นองค์ประกอบที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการบรรลุเป้าหมายอัตราการเติบโตของประชากรไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดสรรทรัพยากร

กรเพื่อให้สอดคล้องกับ *อุปสงค์การคุมกำเนิดรวม* (Total Potential Demand for Contraception) เพราะผลรวมของร้อยละสตรีวัยเจริญพันธุ์ที่สมรสอยู่ในปัจจุบันที่ควรคุมกำเนิด แต่ยังไม่ได้ทำการคุมกำเนิดและร้อยละของสตรีวัยเจริญพันธุ์ที่สมรสอยู่ในปัจจุบันที่กำลังคุมกำเนิดอยู่คือ *อุปสงค์การคุมกำเนิดรวมหรือขนาดของตลาดการคุมกำเนิด* ในเชิงวิชาการ การเพ่งเล็งสนใจในอุปสงค์การคุมกำเนิดรวมยังกระตุ้นให้มีการวิจัยที่พยายามอธิบายความแตกต่างระหว่างคำตอบของคู่สมรสที่ระบุว่าไม่ต้องการมีบุตรอีกในอัตราส่วนที่สูงกับการคุมกำเนิดในอัตราส่วนที่ต่ำ⁵

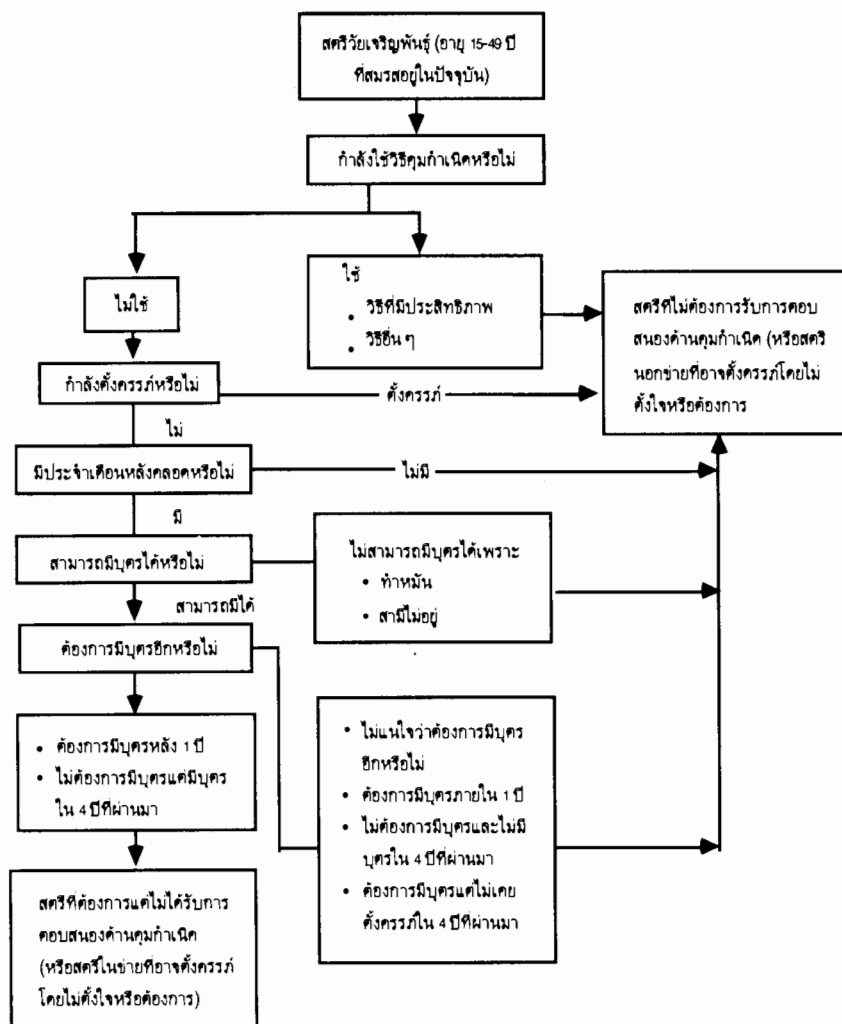
ข้อมูลและระเบียบวิธี

รายงานการวิจัยนี้ใช้ข้อมูลจากการสำรวจสภาวะคุมกำเนิดในประเทศไทย พ.ศ.2539 ซึ่งทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างสตรีวัยเจริญพันธุ์อายุระหว่าง 15-49 ปีทั่วประเทศ ใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอนและยึดหลักความน่าจะเป็นของสัดส่วนขนาดประชากร (Probability Proportional to Size หรือ PPS) ผลจากการสุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีสตรีในข่ายจะถูกสัมภาษณ์จำนวน 14,399 คน การสัมภาษณ์ทำโดยพนักงานสัมภาษณ์ที่ผ่านการคัดเลือกและฝึกอบรมแล้วโดยใช้แบบสอบถามมาตรฐานที่สร้างขึ้น ทำการสัมภาษณ์ได้ 9,558 คน เหตุที่จำนวนสตรีที่สัมภาษณ์ได้นี้น้อยกว่าสตรีที่อยู่ในข่าย เพราะใช้วิธีเยี่ยมบ้านหลายครั้งแทนการใช้วิธีทดแทนเพื่อเพิ่มอัตราให้สูงขึ้น และป้องกันความลำเอียงอันเกิดจากใช้ครัวเรือนทดแทน สตรีในข่ายจำนวน 9,558 คน กระจายอยู่ในกรุงเทพมหานคร 1,588 คน ภาคกลาง 1,945 คน ภาคเหนือ 1,675 คน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2,127 คน ภาคใต้ 2,223 คน จากจำนวนดังกล่าวจะมีการให้น้ำหนัก (Weigh) เพื่อให้ตัวอย่างในแต่ละกลุ่มอายุ ภาค และเขตที่อยู่อาศัยสามารถที่จะเป็นตัวแทนของประชากรในภาคนั้น ๆ ได้อย่างใกล้เคียงที่สุด⁶

สำหรับระเบียบวิธีที่ใช้วัดระดับความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนองด้านคุมกำเนิดนั้น จะใช้ Model for Determination of Unmet Need Away Currently Married Women ที่แสดงไว้ใน Peerasith and Aphichat (1985, 60)⁷ แผนภูมิที่แสดงข้างล่างนี้

ดัดแปลงเล็กน้อยจากของ Peerasith and Aphichat เพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้นโดยใช้แผนภูมิ
 นิยามของสตรีในข่ายที่อาจตั้งครรภ์โดยไม่ตั้งใจ (บุญเลิศ 2527, 35)⁸เป็นต้นแบบ

แผนภูมิจำแนกสตรีวัยเจริญพันธุ์ที่สมรสอยู่ในปัจจุบันที่ควรคุมกำเนิด แต่ยังไม่ได้ทำการคุมกำเนิด

แนวโน้มความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนองด้านคุมกำเนิดในประเทศไทย

ความพยายามที่จะวัดระดับความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนองด้านคุมกำเนิด โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเจริญพันธุ์ ได้เริ่มมาตั้งแต่ช่วงทศวรรษ 2513-2522 เป็นต้นมา Westoff (1978) ใช้ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเจริญพันธุ์ 2518 ซึ่งในขณะนั้นอัตราคุมกำเนิดของสตรีวัยเจริญพันธุ์ที่สมรสอยู่ในปัจจุบันเท่ากับร้อยละ 31 นั้น พบว่าร้อยละ 20 ของสตรีที่กำลังสมรส (รวมที่กำลังตั้งครรภ์และไม่สามารถตั้งครรภ์ได้) ที่ยังอยู่ในวัยเจริญพันธุ์และไม่ต้องการมีบุตรอีกไม่ใช้วิธีคุมกำเนิดใด ๆ เลย และอัตราส่วนร้อยละของการไม่ใช้วิธีคุมกำเนิดที่มีประสิทธิภาพคือ ร้อยละ 22 การประมาณของ Westoff นี้ครอบคลุมเฉพาะสตรีที่ไม่ต้องการมีบุตรอีก *ไม่ได้รวม* สตรีที่ต้องการเพียงเว้นระยะการมีบุตร⁹ Nortman (1982) ใช้ข้อมูลจากการสำรวจสถานะคุมกำเนิด พ.ศ. 2521 พบว่าขณะที่อัตราคุมกำเนิดของสตรีเท่ากับ 53.4 นั้น พบว่าร้อยละ 34 ของสตรีกำลังสมรสที่สามารถมีบุตรได้ในวัยเจริญพันธุ์ไม่ได้รับการสนองตอบด้านคุมกำเนิด จำแนกเป็นร้อยละ 21 ต้องการยุติการมีบุตรร้อยละ 13 ต้องการเว้นระยะการมีบุตร¹⁰ Westoff and Ochas (1991 อ้างใน Robey, Rutstein and Morris 1992) ใช้ข้อมูลจากการสำรวจประชากรและอนามัยในประเทศไทย พ.ศ. 2530 พบว่าเมื่ออัตราคุมกำเนิดของสตรีไทยอยู่ที่ร้อยละ 16 นั้น ความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนองด้านคุมกำเนิดมีอัตราร้อยละ 11 จำแนกเป็นร้อยละ 6 ต้องการจำกัดจำนวนบุตร และร้อยละ 6 ต้องการเว้นระยะมีบุตร¹¹ Peerasith and Aphichat (1985) ได้ทำการวัดระดับความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนองด้านคุมกำเนิดในประเทศไทยรอบที่ 3 พ.ศ.2527 พบว่าขณะที่อัตราคุมกำเนิดของสตรีไทยอยู่ที่ร้อยละ 65 อัตราความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนองด้านคุมกำเนิดเท่ากับร้อยละ 6.0 จำแนกเป็นต้องการจำกัดจำนวนบุตรร้อยละ 3.5 และต้องการเว้นระยะมีบุตร 2.5¹² ผลจากการสำรวจสถานะคุมกำเนิดในประเทศไทย พ.ศ. 2539 ปรากฏว่าขณะที่อัตราคุมกำเนิดอยู่ที่ร้อยละ 72 นั้น อัตราความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนองด้านคุมกำเนิดคือร้อยละ 5.9 จำแนกต้องการจำกัดจำนวนบุตรร้อยละ 17 และต้องการเว้นระยะมีบุตรร้อยละ 4.2

ตารางที่ 1 ความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนองด้านคุมกำเนิดของสตรีไทย พ.ศ.2524, 2527 และ 2539 (อัตราส่วนร้อยละของสตรีวัยเจริญพันธุ์ (อายุ 15-49 ปี) ที่สมรสอยู่ในปัจจุบัน)

การสำรวจภาวะเจริญพันธุ์ พ.ศ.	อัตราคุมกำเนิด	ความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนองด้านคุมกำเนิด		
		รวม	เพื่อเว้นระยะมีบุตร	เพื่อจำกัดจำนวนบุตร
2524	53.4	34.0	21.0	13.0
2527	64.6	6.0	3.5	2.5
2539	72.2	5.9	1.7	4.2

ที่มา: พ.ศ.2524 จาก Dorothy L. Nortman. 1982. Measuring The Unmet Need for Contraception to Space and Limit Births. Journal of Family Planning Perspectives. Vol.8, Number 4, December 1982.

พ.ศ.2527 จาก Peerasith Kamnuansilpa and Aphichat Chamrathirong. 1985. Contraceptive Use and Fertility in Thailand : Results from the 1984 Contraceptive Prevalence Survey. Bangkok : Research Center, National Institute of Development Administration; Institute for Population and Social Research, Mahidol University; and, National Family Program, Ministry of Public Health, p.61.

พ.ศ.2539 ตารางที่ 1 จากภาคผนวกของรายงานนี้.

ถ้าหากจะพิจารณาแนวโน้มของความต้องการคุมกำเนิดที่ไม่ได้รับการตอบสนองของสตรีไทย โดยการประมาณอัตราเฉพาะจากข้อมูลการสำรวจสภาวะคุมกำเนิด อาจจะกล่าวได้ว่ามีแนวโน้มลดต่ำลงเรื่อย ๆ และมีความสัมพันธ์เชิงผกผันระหว่างอัตราคุมกำเนิด และอัตราความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนองด้านคุมกำเนิด ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองนี้เท่ากับ -0.92

ขนาดของความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนองด้านคุมกำเนิด และอุปสงค์การคุมกำเนิดรวม

ใน พ.ศ.2539 อัตราสวนร้อยละของสตรีวัยเจริญพันธุ์ที่สมรสอยู่ในปัจจุบันที่ควรใช้ แต่ยังไม่ใช้วิธีคุมกำเนิดอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำคือ ร้อยละ 5.9 แต่เมื่อคำนึงถึงข้อเท็จจริงที่ว่าในวันกลางปี พ.ศ.2539 มีสตรีวัยเจริญพันธุ์ (อายุ 15-49 ปี) ที่สมรสอยู่ในปัจจุบันประมาณ 10,860 ล้านคน¹³ จำนวนสตรีที่ต้องการแต่ไม่ได้รับการตอบสนองด้านคุมกำเนิดจะมีประมาณ 640,740 คน จำแนกเป็นสตรีที่ต้องการเว้นระยะมีบุตรประมาณ 456,120 คน ที่ต้องการจำกัดจำนวนบุตรประมาณ 184,620 คน

สำหรับขนาดของอุปสงค์การคุมกำเนิดรวม หรือขนาดของตลาดการคุมกำเนิดทั้งประเทศนั้น ในวันกลางปี 2539 งานวางแผนครอบครัวมีลูกค้าที่กำลังใช้บริการคุมกำเนิดอยู่จริง (Current Users) ประมาณ 7,840,920 คน จำแนกเป็นผู้ที่ต้องการเว้นระยะมีบุตรประมาณ 1,293,752 คน และผู้ที่ต้องการจำกัด จำนวนประมาณ 6,547,168 คน และลูกค้าที่อาจใช้บริการคุมกำเนิด ถ้าหากปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการคุมกำเนิดได้รับการขจัดให้หมดไป (Potential Users) หรือสตรีวัยเจริญพันธุ์ที่สมรสอยู่ในปัจจุบันที่ควรคุมกำเนิดแต่ยังไม่ได้ทำการคุมกำเนิด จำนวนประมาณ 640,740 คน ดังที่ระบุไว้ข้างบนแล้ว ในปี พ.ศ.2539 ตลาดคุมกำเนิดของประเทศไทยจะมีลูกค้ารวมทั้งสิ้นประมาณ 8,481,660 คน หรือประมาณร้อยละ 78.1 ของสตรีวัยเจริญพันธุ์ที่สมรสอยู่ในปัจจุบัน จำแนกเป็นลูกค้าที่คุมกำเนิดเพื่อเว้นระยะมีบุตรประมาณ 1,749,872 คน เพื่อจำกัดจำนวนบุตรประมาณ 6,731,788 คน หรือร้อยละ 16.1 และ 62.0 ของสตรีวัยเจริญพันธุ์ที่สมรสอยู่ในปัจจุบัน

คุณลักษณะทางประชากรและสังคมของสตรีที่ต้องการแต่ไม่ได้รับการตอบสนอง ด้านคุมกำเนิด

แม้กลุ่มสตรีที่ต้องการแต่ไม่ได้รับการตอบสนองด้านคุมกำเนิดจะมีเพียงร้อยละ 7.55 ของอุปสงค์การคุมกำเนิดรวม หรือร้อยละ 5.9 ของสตรีวัยเจริญพันธุ์ที่สมรสอยู่ในปัจจุบัน ข้อมูลสถิติที่แสดงให้เห็นว่าสตรีกลุ่มนี้เป็นใคร มีคุณลักษณะทางประชากรและสังคม เช่น อายุเมื่อแรกสมรส จำนวนบุตรเกิดรอดที่มีชีวิตอยู่ บุตรในอุตมคคือะไรบ้าง กระจายตัวอยู่ในเขตเมืองและชนบท และในแต่ละภูมิภาคอย่างไร ข้อมูลสถิติเหล่านี้จะช่วยให้ผู้บริหารงานวางแผนครอบครัวสามารถกำหนดกลยุทธ์การเผยแพร่ความรู้ และข่าวสาร และการนำเสนอบริการวางแผนครอบครัวแก่กลุ่มสตรีในชายที่อาจตั้งครรรภโดยไม่ตั้งใจหรือต้องการได้

จากข้อมูลที่แสดงไว้ในตารางที่ 2 ข้างล่าง จะเห็นได้ว่าไม่มีความแตกต่างกันในอัตราส่วนร้อยละของสตรีวัยเจริญพันธุ์ที่สมรสอยู่ในปัจจุบันที่ควรใช้แต่ยังไม่ใช้วิธีคุมกำเนิดที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง (ร้อยละ 5.5) และเขตชนบท (ร้อยละ 6.0) และไม่มีสัมพันธะระหว่างวัตถุประสงค์ของการคุมกำเนิดกับลักษณะที่อยู่อาศัยของสตรีวัยเจริญพันธุ์ที่สมรสอยู่ในปัจจุบันที่ควรใช้แต่ยังไม่ได้ใช้วิธีคุมกำเนิด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งไม่มีความแตกต่างระหว่างสตรีวัยเจริญพันธุ์ที่สมรสอยู่ในปัจจุบันที่ควรใช้แต่ยังไม่ใช้วิธีคุมกำเนิดที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทและเขตเมืองในเรื่องวัตถุประสงค์ของการคุมกำเนิด

เมื่อพิจารณาตามภาคที่อยู่อาศัย จะเห็นความแตกต่างค่อนข้างมากในอัตราส่วนร้อยละของสตรีวัยเจริญพันธุ์ที่สมรสอยู่ในปัจจุบันที่ควรใช้แต่ยังไม่ใช้วิธีคุมกำเนิดโดยกรุงเทพมหานครมีอัตราส่วนร้อยละต่ำสุด (ร้อยละ 4.0) ภาคใต้มีอัตราส่วนร้อยละสูงสุด (ร้อยละ 10.4) รองลงมาคือภาคกลาง (ร้อยละ 6.4) ภาคเหนือ (ร้อยละ 5.2) และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 5.0) ตามลำดับ แต่ก็ไม่มีความแตกต่างระหว่างสตรีวัยเจริญพันธุ์ที่สมรสอยู่ในปัจจุบันที่ควรใช้ แต่ยังไม่ใช้วิธีคุมกำเนิดที่อาศัยอยู่ในแต่ละภาคของประเทศในเรื่องวัตถุประสงค์ของการคุมกำเนิด

ตารางที่ 2 ร้อยละของสตรีวัยเจริญพันธุ์ (อายุ 15-49 ปี) ที่สมรสอยู่ในปัจจุบันที่ควรรใช้แต่ยังไม่ใช้วิธีคุมกำเนิด จำแนกตามลักษณะของถิ่นที่อยู่อาศัย และวัตถุประสงค์ของการคุมกำเนิด

ลักษณะของถิ่นที่อยู่อาศัย	วัตถุประสงค์ของการคุมกำเนิด		รวม
	เพื่อเว้นระยะมีบุตร	เพื่อจำกัดจำนวนบุตร	
เขตเมือง	3.9	1.6	5.5
เขตชนบท	4.3	1.7	6.0
รวม	4.2	1.7	5.9
$X^2 = 0.9371$; $df = 1$; $P > 0.05$			
กรุงเทพมหานคร	2.6	1.4	4.0
ภาคกลาง	4.1	2.3	6.4
ภาคเหนือ	3.8	1.4	5.2
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	3.8	1.2	5.0
ภาคใต้	7.7	2.7	10.4
รวม	4.2	1.7	5.9
$X^2 = 3.6365$; $df = 4$; $P > 0.05$			

ที่มา : ตารางที่ 1 ของภาคผนวกรายงานนี้.

ในกรณีคุณลักษณะทางประชากรและสังคมของสตรีวัยเจริญพันธุ์ที่สมรสอยู่ในปัจจุบันที่ควรรใช้แต่ยังไม่ใช้วิธีคุมกำเนิด เช่น อายุของสตรีวัยเจริญพันธุ์ แม้จะมีความแตกต่างกันในอัตราส่วนร้อยละของสตรีในแต่ละหมวดอายุ กล่าวคือ อัตราส่วนร้อยละของสตรีในหมวดอายุต่ำจะสูงกว่าของสตรีในหมวดอายุสูง แต่ก็ไม่มี ความแตกต่าง

ระหว่างสตรีวัยเจริญพันธุ์ที่สมรสอยู่ในปัจจุบันที่ควรใช้แต่ยังไม่ใช้วิธีคุมกำเนิดในแต่ละหมวดอายุในเรื่องวัตถุประสงค์ของการคุมกำเนิด

สำหรับความแตกต่างในอัตราส่วนร้อยละของสตรีวัยเจริญพันธุ์ที่สมรสอยู่ในปัจจุบันที่ควรใช้แต่ยังไม่ใช้วิธีคุมกำเนิดตามระดับการศึกษานั้นก็เช่นเดียวกัน แม้จะมีความแตกต่างอยู่บ้าง แต่รูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาของสตรีกับอัตราส่วนร้อยละรวมไม่ชัดเจน กล่าวคือ ขณะที่อัตราส่วนร้อยละของกลุ่มสตรีน้อยกว่า 4 ปี (ร้อยละ 5.4) สูงกว่าของกลุ่มสตรีที่มีการศึกษา 4 ปี (ร้อยละ 4.4) แต่ของกลุ่มสตรีที่มีการศึกษาสูงสุดคือ 5 ปีขึ้นไปกลับสูงสุด (ร้อยละ 7.1) และไม่มีความแตกต่างระหว่างสตรีวัยเจริญพันธุ์ที่สมรสในปัจจุบันที่ควรใช้แต่ยังไม่ใช้วิธีคุมกำเนิดในแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องวัตถุประสงค์ของการคุมกำเนิด

ในทำนองเดียวกัน ความแตกต่างในอัตราส่วนร้อยละของสตรีวัยเจริญพันธุ์ที่สมรสอยู่ในปัจจุบันที่ควรใช้แต่ยังไม่ใช้วิธีคุมกำเนิดตามจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ และจำนวนบุตรในอุดมคตินั้น นอกจากจะมีความแตกต่างในอัตราส่วนร้อยละของสตรีจำแนกตามจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ หรือจำนวนบุตรในอุดมคติแล้ว ยังมีความแตกต่างระหว่างสตรีวัยเจริญพันธุ์ที่สมรสอยู่ในปัจจุบันที่ควรใช้แต่ยังไม่ใช้วิธีคุมกำเนิดจำแนกตามจำนวนบุตรและวัตถุประสงค์ของการคุมกำเนิดด้วย (ดูตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ร้อยละของสตรีวัยเจริญพันธุ์ (อายุ 15-49 ปี) ที่สมรสอยู่ในปัจจุบันที่ควรใช้ แต่ยังไม่ใช้วิธีคุมกำเนิด จำแนกตามคุณลักษณะของสตรี และวัตถุประสงค์ของการคุมกำเนิด

คุณลักษณะของสตรี	วัตถุประสงค์ของการคุมกำเนิด		รวม
	เพื่อเว้นระยะมีบุตร	เพื่อจำกัดจำนวนบุตร	
อายุ			
15-19 ปี	6.1	3.1	9.2
20-24 ปี	6.3	2.4	8.7
25-29 ปี	5.6	2.3	7.3
30-34 ปี	5.7	1.7	7.4
35-39 ปี	2.7	1.5	4.2
40-44 ปี	1.5	0.7	2.2
45-49 ปี	1.3	0.3	1.6
รวม	4.2	1.7	5.9
$X^2 = 6.2142; df = 6; P > 0.05$			
ระดับการศึกษา			
ต่ำกว่า 4 ปี	3.3	2.1	5.4
4 ปี	3.2	1.2	4.4
5 ปีขึ้นไป	5.1	2.0	7.1
รวม	4.2	1.7	5.9
$X^2 = 0.2976; df = 2; P > 0.05$			

ตารางที่ 3 (ต่อ)

คุณลักษณะของสตรี	วัตถุประสงค์ของการคุมกำเนิด		รวม
	เพื่อเว้นระยะมีบุตร เพื่อจำกัดจำนวนบุตร		
จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่			
ต่ำกว่า 2 คน	7.3	1.3	8.6
2 คน	3.1	2.0	5.1
3 คน	1.9	1.3	3.2
3 คนขึ้นไป	1.9	2.5	4.4
รวม	4.2	1.7	5.9
$X^2 = 42.61141$; $df = 3$; $P < 0.05$			
จำนวนบุตรในอุดมคติ			
ต่ำกว่า 2 คน	0.7	2.4	3.1
2 คน	3.6	1.6	5.2
3 คน	4.3	1.6	5.9
3 คนขึ้นไป	5.9	1.6	7.5
รวม	4.2	1.7	5.9
$X^2 = 18.3519$; $df = 3$; $P < 0.05$			

ที่มา: ตารางที่ 2-4 จากภาคผนวกของรายงานนี้.

สรุปและอภิปราย

แม้งานวางแผนครอบครัวของประเทศไทยจะประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายของโครงการที่วางแผนไว้ เช่น อัตราคุมกำเนิดของสตรีวัยเจริญพันธุ์ที่สมรสในปัจจุบันที่กำลังใช้วิธีคุมกำเนิดได้เพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งเกือบถึงจุดอิ่มตัว และทำให้เกิดผลกระทบตามที่ต้องการคือ ระดับการเจริญพันธุ์ลดจากระดับสูงลงสู่ระดับทดแทนตนเองภายในระยะเวลาไม่ถึง 3 ทศวรรษ แต่อุปสงค์ (ความต้องการ) การคุมกำเนิดรวมมิได้ลดลง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งขนาดของตลาดการคุมกำเนิดมิได้เล็กลง เพราะยังมีสตรีวัยเจริญพันธุ์ที่สมรสอยู่ในปัจจุบันที่ควรใช้แต่ยังไม่ใช้วิธีคุมกำเนิดอยู่ร้อยละ 5.9 หรือประมาณ 640,740 คน เมื่อรวมกับจำนวนสตรีวัยเจริญพันธุ์ที่สมรสอยู่ในปัจจุบันที่กำลังใช้วิธีคุมกำเนิดวิธีใดวิธีหนึ่งอยู่ในปัจจุบัน ประมาณ 7,840,920 คน ในวัยกลางปี พ.ศ.2539 ตลาดคุมกำเนิดของประเทศไทยควรมีลูกค้าจำนวนประมาณ 8.5 ล้านคน

ในบรรดาสตรีวัยเจริญพันธุ์ที่สมรสในปัจจุบันที่ควรใช้แต่ยังไม่ใช้วิธีคุมกำเนิดร้อยละ 5.9 จำแนกตามวัตถุประสงค์ของการคุมกำเนิด คือ เพื่อเว้นระยะมีบุตรร้อยละ 4.2 และเพื่อจำกัดจำนวนบุตรร้อยละ 1.7 แต่เมื่อพิจารณาตามลักษณะทางประชากรและสังคม พบว่า เว้นจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ และจำนวนบุตรในอุดมคติของสตรีเหล่านี้แล้ว ไม่มีความแตกต่างระหว่างลักษณะทางประชากรและสังคมของสตรี เช่น ลักษณะที่อยู่อาศัย (เมือง-ชนบทและภาค) และคุณลักษณะ (อายุและระดับการศึกษา) กับวัตถุประสงค์ของการคุมกำเนิด (เพื่อเว้นระยะมีบุตรและจำกัดจำนวนบุตร)

ผลอันเป็นนัยของข้อค้นพบดังที่กล่าวมาแล้วข้างบนคือ ถ้างานวางแผนครอบครัวของประเทศไทยมีวัตถุประสงค์ที่จะบรรลุถึงขั้น การวางแผนครอบครัวโดยถ้วนหน้า (Family Planning for All) จะต้องดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น จัดให้มีบริการการคุมกำเนิดเพิ่มขึ้นหรือส่งเสริมให้ดีขึ้น หรือขจัดปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการคุมกำเนิดในกลุ่มสตรีวัยเจริญพันธุ์ที่สมรสในปัจจุบันที่ควรใช้แต่ยังไม่ใช้วิธีคุมกำเนิดทั้ง

ที่อยู่ในเขตเมืองและชนบทในทุกภาคของประเทศ โดยไม่คำนึงว่าอายุของสตรีเหล่านั้นจะอยู่ในช่วงใดของวัยเจริญพันธุ์ และมีพื้นภูมิกศศึกษาระดับใด

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.อภิชาติ จำรัสฤทธิรงค์ ผู้อำนวยการโครงการการสำรวจภาวะคุมกำเนิดในประเทศไทย ที่อนุญาตให้ใช้ข้อมูลจากการสำรวจทำการวิเคราะห์ และขอขอบคุณ คุณอัญชลี วรวัชรรัตน์ ผู้ช่วยนักวิจัยที่กรุณาจัดทำประมวลผลข้อมูลและคำนวณค่าสถิติต่าง ๆ สำหรับใช้ในการวิเคราะห์ข้อคิดเห็นใด ๆ รวมทั้งจุดอ่อนหรือบกพร่องใด ๆ ที่ปรากฏในรายงานวิจัยนี้เป็นของผู้เขียนแต่ผู้เดียว

เชิงอรรถ

- 1 “อัตราเจริญพันธุ์รวมยอด” (Total Fertility Rate) คือ “จำนวนบุตรโดยเฉลี่ยที่สตรี 1,000 คน (หรือ 1 คน) ที่จะมีตลอดวัยเจริญพันธุ์ในช่วงเวลาหนึ่ง โดยสมมติว่าอัตราเกิดตามหมวดอายุของสตรีคงที่ตลอด และไม่มีการตายเกิดขึ้นกับสตรีกลุ่มนี้จนผ่านพ้นวัยเจริญพันธุ์” และ “การเกิดในระดับทดแทนตนเอง” (Replacement Level of Fertility) คือ “ผู้หญิง 1 คนตลอดช่วงวัยเจริญพันธุ์จะมีบุตรหญิง 1 คนทดแทนตัวเขาโดยใช้อัตราเกิดทดแทนสุทธิ” (Net Reproduction Rate - NRR) คือ “จำนวนบุตรหญิงโดยเฉลี่ยที่จะเกิดจากสตรีคนหนึ่ง (หรือ 1,000 คน) ตลอดวัยเจริญพันธุ์โดยสมมติว่าอัตราเกิดและอัตราตายคงที่ เป็นมาตรฐาน” ในกรณีที่ NRR มีค่าเท่ากับประมาณ 1.00 ถือว่าเป็นการเกิดในระดับทดแทนตนเอง

- 2 ตุ Greenspan, Allison. 1994. "After the Demographic Transition : Policy Responses to Low Fertility in Four Asian Countries." *Asia -Pacific Population and Policy*, September 1994, Number 30 (East-West Center Program on Population), pp. 3-4.
- 3 บุญเลิศ เลี้ยวประไพ และวรชัย ทองไทย. 2532. ภาวะเจริญพันธุ์และการคุมกำเนิดในประเทศไทย พ.ศ.2530 *วารสารประชากรและสังคม* ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 กรกฎาคม 2532, หน้า 28-29 ส่วนที่เน้นเป็นการเพิ่มเติมของผู้เขียน
- 4 บุญเลิศ เลี้ยวประไพ และวรชัย ทองไทย. 2532. เพิ่งอ้าง.
- 5 อุปสงค์การคุมกำเนิดรวม (Total Potential Demand for Contraception) ในบริบทของงานวางแผนครอบครัว คือ ผลรวมของระดับความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนองด้านคุมกำเนิด และระดับการคุมกำเนิดที่กำลังใช้อยู่และมีความสำคัญเชิงปฏิบัติต่อการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการคุมกำเนิด และองค์ประกอบอื่นของอนามัยเจริญพันธุ์ ตุ Robey, Bryant, Shea O. Rutstein and Leo Morris, 1992. *The Reproductive Revolution : New Survey Findings. Population Reports. Series M, Number 11, Special Topics, December 1992*, และ Nortman, L. Dorothy. 1982. *Measuring the Unmet Need for Contraception To Space and Limit Births International Family Planning Perspectives. Vol.8, No.4, December 1982.*
- 6 สำหรับรายละเอียดของระเบียบวิธีสำรวจและของแบบสอบถามมาตรฐาน ตุ อภิชาติ จำรัสสุทธิรงค์ และคนอื่น ๆ. 2540. *การสำรวจสภาวะคุมกำเนิดในประเทศไทย พ.ศ.2539*. นครปฐม สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, หน้า 13-15.
- 7 ตุ Peerasith Kamnuansilpa and Aphichat Chamrathirong. 1985. *Contraceptive Use and Fertility in Thailand : Results from the 1984 Contraceptive Prevalance Survey*. Bangkok : Research Center, National Institute of Development Administration; Institute for Population and Social Research, Mahidol

University; and, National Family Planning Program, Ministry of Public Health, หน้า 65.

- 8 คุณ.บุญเลิศ เลี้ยวประไพ. 2527. "การประเมินศักยภาพลดการคุมกำเนิดในประเทศไทย" *วารสารสมาคมทำหมันแห่งประเทศไทย* ธันวาคม 2527, หน้า 35.
- 9 คุณ Westoff, Charles E. 1978. "The Unmet Need for Birth Control in Five Asian Countries." *International Family Planning Perspectives and Digest*. Vol.4, No.1, Spring 1978, pp. 11&15.
- 10 Nortman, Dorothy L. 1982, p.132, *op.cit.*
- 11 Robey, Bryant, Shea O. Rutstein and Leo Morris. 1992. p.22, อ้างแล้ว.
- 12 Peerasith and Aphichat. 1985, p.61, *op.cit.* เพ็งอ้าง, ตาราง 5.6 หน้า 44 แสดงให้เห็นว่าการสำรวจสถานะคุมกำเนิด รอบที่ 1 ทำใน พ.ศ.2521 รอบที่ 2 พ.ศ. 2524 รอบที่ 3 พ.ศ. 2527.
- 13 คำนวณจาก สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ไม่ระบุปี). *รายงานลักษณะของประชากรจากการสำรวจการเปลี่ยนแปลงของประชากร พ.ศ. 2538-2539*. ตารางสถิติ ตารางที่ 4 หน้า 14.

เอกสารอ้างอิง

- บุญเลิศ เลี้ยวประไพ. คร. 2527. "การประเมินศักยภาพตลาดการคุมกำเนิดในประเทศไทย" *วารสารสมาคมทำหมันแห่งประเทศไทย*. ธันวาคม 2527, หน้า 29-39.
- บุญเลิศ เลี้ยวประไพ และ วรชัย ทองไทย. 2532. "ภาวะเจริญพันธุ์และการคุมกำเนิดในประเทศไทย พ.ศ.2530." *วารสารประชากรและสังคม* ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 กรกฎาคม 2532, หน้า 21-41.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ไม่ระบุ พ.ศ.) รายงานลักษณะของประชากรจากการสำรวจการเปลี่ยนแปลงของประชากร พ.ศ.2538-2539. XVII + 207.
- อภิชาติ จรรย์สถุทธีรงค์, ปราโมทย์ ประสาทกุล, วรชัย ทองไทย และฟิลิป เกสส์. 2540. *การสำรวจภาวะคุมกำเนิดในประเทศไทย*. VI + 80.
- Greenspoan, Allison. 1994. "After the Demographic Transition : Policy Responses to Low Fertility in Four Asian Countries." *Asia - Pacific Population and Policy*. September 1994, No. 30 (East-West Center Program on Population), pp.1-4.
- Nortman, Dorothy L. 1982. "Measuring the Unmet Need for Contraception To Space and Limit Births." *International Family Planning Perspectives*. Vol.8, No.4, December 1982, pp.125-134.
- Peerasith Kamnuansilpa and Aphichat Chamrathirong. 1985. *Contraceptive Use and Fertility in Thailand : Results from the 1984 Contraceptive Prevalence Survey*. Bangkok : Research Center, National Institute of Development Administration; Institute for Population and Social Research, Mahidol University; and, National Family Planning Program, Ministry of Public Health. XIII + 153.
- Robey, Bryant, Shea O. Rutstein and Leo Morris. 1992. "The Reproductive Revolution : New Survey Findings." *Population Reports*. Special Topics, Series M, Number 11, December 1992, pp.1-43.
- Westoff, Charles E. 1978. "The Unmet Need for Birth Control in Five Asian Countries." *International Family Planning Perspectives and Digest*. Vol.4, No.1, Spring 1978, pp.10-18.

ภาคผนวก

ตารางที่ 1 ผู้ใช้และผู้ควรใช้แต่ยังไม่ใช้วิธีการคุมกำเนิดในกลุ่มสตรีอายุ 15-49 ปีที่สมรส
อยู่ในปัจจุบัน จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัยและภาค

ลักษณะของผู้ใช้ และยังใช้วิธีคุมกำเนิด*	เขตที่อยู่อาศัย		ภาค					ทั่วประเทศ
	เมือง	ชนบท	กทม.	กลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้	
1) ผู้ที่กำลังใช้วิธีคุมกำเนิด	73.1	71.9	76.2	75.7	74.9	71.0	61.1	72.2
1a) วิธีที่มีประสิทธิภาพ	69.6	70.2	71.6	74.4	74.2	69.9	53.8	70.0
1b) วิธีอื่นๆ	3.6	1.6	4.6	1.4	0.7	1.0	7.2	2.2
2) กำลังตั้งครรภ์	5.4	5.3	3.9	4.6	4.8	6.5	5.5	5.3
3) ไม่มีประจำเดือนหลังคลอด	0.8	2.2	0.0	0.9	0.5	3.3	3.4	1.8
4) เป็นหมัน	1.1	0.6	1.2	0.8	1.1	0.4	0.7	0.8
5) สามีไม่อยู่	1.8	3.3	1.7	1.5	3.2	4.8	0.7	2.9
6) ไม่แน่ใจว่าต้องการมีบุตรอีกหรือไม่	0.9	0.9	1.3	0.7	0.5	0.4	3.2	0.9
7) ต้องการมีบุตรภายใน 1 ปี	3.5	2.0	3.4	2.5	2.1	2.2	2.5	2.4
8) ต้องการมีบุตรหลัง 1 ปี	3.9	4.3	2.6	4.1	3.8	3.8	7.7	4.2
9) ไม่ต้องการมีบุตรอีก และ ไม่มีบุตรใน 4 ปีที่ผ่านมา	5.3	5.5	5.0	4.8	5.6	4.7	8.5	5.4
10) ไม่ต้องการมีบุตรอีก แต่ มีบุตรใน 4 ปีที่ผ่านมา	1.6	1.7	1.4	2.3	1.4	1.2	2.7	1.7
11) ต้องการมีบุตร แต่ไม่เคย ตั้งครรภ์ใน 4 ปีที่ผ่านมา	2.5	2.2	3.2	2.2	2.1	1.6	4.0	2.3
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
ผู้ที่สมควรใช้แต่ยังไม่ได้ใช้								
ต้องการจำกัดจำนวนบุตร (10)	1.6	1.7	1.4	2.3	1.4	1.2	2.7	1.7
ต้องการเว้นระยะมีบุตร (8)	3.9	4.3	2.6	4.1	3.8	3.8	7.7	4.2
รวม (8) + (10)	5.5	6.0	4.0	6.4	5.2	5.0	10.4	5.9

* แต่ละกลุ่มลำดับตามผลที่ได้ออกมา

ตารางที่ 2 ผู้ใช้และผู้ควรใช้แต่ยังไม่ใช้วิธีการคุมกำเนิดในกลุ่มสตรีที่สมรสอยู่ในปัจจุบัน
แยกตามกลุ่มอายุ

ลักษณะของผู้ใช้ และยังใช้วิธีการคุมกำเนิด*	กลุ่มอายุ		กลุ่มอายุ					ทุก กลุ่ม อายุ
	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	
1) ผู้ที่กำลังใช้วิธีการคุมกำเนิด	58.1	61.1	70.1	75.4	81.0	78.9	72.4	72.2
1a) วิธีที่มีประสิทธิภาพ	57.0	59.2	68.6	72.3	78.7	76.5	70.1	70.0
1b) วิธีอื่นๆ	1.1	1.9	1.5	3.1	2.3	2.4	2.1	2.2
2) กำลังตั้งครรภ์	13.2	12.9	7.4	3.6	2.3	2.4	2.1	2.2
3) ไม่มีประจำเดือนหลังคลอด	5.4	4.1	2.6	1.3	0.3	0.2	0.3	1.8
4) เป็นหมัน	0.5	0.2	0.5	0.7	0.6	1.5	1.8	0.8
5) สามีไม่อยู่	5.9	5.0	3.2	2.5	1.4	2.4	1.2	2.9
6) ไม่แน่ใจว่าต้องการมีบุตรอีกหรือไม่	1.2	0.9	0.7	1.1	1.2	0.8	0.4	0.9
7) ต้องการมีบุตรภายใน 1 ปี	0.5	1.7	4.1	3.7	2.0	1.1	0.8	2.4
8) ต้องการมีบุตรหลัง 1 ปี	6.1	6.3	5.0	5.7	2.7	1.5	1.3	4.2
9) ไม่ต้องการมีบุตรอีก และ ไม่มีบุตรใน 4 ปีที่ผ่านมา	1.0	1.6	0.8	1.9	6.5	11.9	20.3	5.4
10) ไม่ต้องการมีบุตรอีก แต่ มีบุตรใน 4 ปีที่ผ่านมา	3.1	2.4	2.3	1.7	1.5	0.7	0.3	1.7
11) ต้องการมีบุตร แต่ไม่เคย ตั้งครรภ์ใน 4 ปีที่ผ่านมา	5.0	3.8	3.2	2.4	1.0	0.6	0.8	2.3
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
ผู้ที่สมควรใช้แต่ยังไม่ได้ใช้								
ต้องการจำกัดจำนวนบุตร (10)	3.1	2.4	2.3	1.7	1.5	0.7	0.3	1.7
ต้องการเว้นระยะมีบุตร (8)	6.1	6.3	5.0	5.7	2.7	1.5	1.3	4.2
รวม (8) + (10)	9.2	8.7	7.3	7.4	4.2	2.2	1.6	5.9

* แต่ละกลุ่มลำดับตามผลที่ได้ออกมา

ตารางที่ 3 ผู้ใช้และผู้ควรใช้แต่ยังไม่ใช้วิธีการคุมกำเนิดในกลุ่มสตรีอายุ 15-49 ปีที่สมรส
อยู่ในปัจจุบัน จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัยและการศึกษา

ลักษณะของผู้ใช้ และยังใช้วิธีการคุมกำเนิด*	กลุ่มอายุ (15-24)			กลุ่มอายุ (25-49)			ทุก กลุ่ม		
	< 4 ปี	4 ปี	5 ปีขึ้นไป	< 4 ปี	4 ปี	5 ปีขึ้นไป	< 4 ปี	4 ปี	5 ปีขึ้นไป
1) ผู้ที่กำลังใช้วิธีคุมกำเนิด	73.1	78.5	67.5	84.9	79.6	69.1	70.6	78.1	66.7
1a) วิธีที่มีประสิทธิภาพ	71.3	76.6	65.0	84.0	76.4	65.1	68.6	76.6	64.9
1b) วิธีอื่นๆ	1.8	1.7	2.5	0.9	3.1	4.0	2.0	1.3	1.8
2) กำลังตั้งครรภ์	2.4	1.7	8.5	0.0	0.9	7.9	2.8	1.9	8.8
3) ไม่มีประจำเดือนหลังคลอด	0.9	0.7	2.8	0.8	0.2	1.1	1.0	0.8	3.7
4) เป็นหมัน	1.4	0.8	0.6	0.5	1.1	1.1	1.6	0.7	0.4
5) สามีไม่อยู่	2.1	2.1	3.6	3.5	1.9	1.6	1.8	2.1	4.7
6) ไม่แน่ใจว่าต้องการ มีบุตรอีกหรือไม่	1.9	0.9	0.8	1.2	0.5	1.1	2.0	1.0	0.7
7) ต้องการมีบุตรภายใน 1 ปี	2.0	1.8	2.9	0.0	2.8	4.2	2.4	1.5	2.3
8) ต้องการมีบุตรหลัง 1 ปี	3.3	3.2	5.1	2.5	2.2	4.8	3.5	3.4	5.2
9) ไม่ต้องการมีบุตรอีก และ ไม่มีบุตรใน 4 ปีที่ผ่านมา	10.0	8.2	2.6	5.8	7.3	4.3	10.8	8.5	1.8
10) ไม่ต้องการมีบุตรอีก แต่ มีบุตรใน 4 ปีที่ผ่านมา	2.1	1.2	2.0	0.0	2.1	1.5	2.5	0.9	2.3
11) ต้องการมีบุตร แต่ไม่เคย ตั้งครรภ์ใน 4 ปีที่ผ่านมา	0.9	1.1	3.5	0.8	1.3	3.2	1.0	1.1	3.4
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
ผู้ที่สมควรใช้แต่ยังไม่ได้ใช้									
ต้องการจำกัดจำนวนบุตร (10)	2.1	1.2	2.0	0.0	2.1	1.5	2.5	0.9	2.3
ต้องการเว้นระยะมีบุตร (8)	3.3	3.2	5.1	2.5	2.2	4.8	3.5	3.4	5.2
รวม (8) + (10)	5.4	4.4	7.1	2.5	4.3	6.3	6.0	4.3	7.5

* แต่ละกลุ่มลำดับตามผลที่ได้ออกมา

ตารางที่ 4 จำนวนสตรีอายุ 15-49 ปีที่สมรสอยู่ในปัจจุบันที่ควรใช้แต่ยังไม่ใช้วิธีคุมกำเนิด
จำแนกตามจำนวนบุตรเกิดรอด จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ และจำนวนบุตรใน
อุตมคติและวัตถุประสงค์ของการคุมกำเนิด

คุณลักษณะของสตรี	วัตถุประสงค์ของการคุมกำเนิด		รวม
	เพื่อเว้นระยะมีบุตร	เพื่อจำกัดจำนวนบุตร	
จำนวนบุตรเกิดรอด			
ต่ำกว่า 2 คน	164	30	194
2 คน	76	43	119
3 คน	23	17	40
4 คนขึ้นไป	23	24	47
รวม	286	114	400
จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่			
ต่ำกว่า 2 คน	173	30	203
2 คน	73	47	120
3 คน	23	15	38
4 คนขึ้นไป	17	22	39
รวม	286	114	400
จำนวนบุตรในอุตมคติ			
ต่ำกว่า 2 คน	3	10	13
2 คน	103	45	148
3 คน	84	31	115
4 คนขึ้นไป	86	23	109
รวม	276	109	385